

Oponentský posudek na magisterskou práci **Bc. Kryštofa Chmele: Hnízdní Ekologie
bramborníčka hnědého (*Saxicola rubetra*)**

Předložená práce má rozsah 32 stran včetně 7 tabulek a 19 obrázků. Seznam použité literatury čítá 61 položek.

Tematicky je předloženou práci možno označit jako tradiční. Jejím cílem bylo zachytit vybrané parametry hnízdní biologie bramborníčka hnědého na dvou lokalitách v středním Pojizeří. Pro diplomanta je takovéto téma neobyčejně vhodné, neboť mu umožňuje získat zkušenosti s širokým spektrem terénních ornitologických metod i s různými způsoby hodnocení získaných výsledků. Nevýhodou v podstatě deskriptivní práce je ovšem menší prvoplánová zajímavost získaných výsledků, jejichž cena se projeví až tehdy, shání-li jiní badatelé podklady pro své problémově zaměřené studie či metanalýzy. Dalším problémem bývá, že žánr diplomové práce svým personálním a časovým vymezením limituje velikost získaného materiálu.

Na první pohled působí předložená práce velmi sympaticky. Je sepsaná úsporným stylem a obstojnou češtinou, všechny přílohy jsou po grafické stránce zdařilé. Veskrze pozitivní první dojem ovšem utrpí při podrobnějším čtení drobné leč nepřehlédnutelné věcné i formální šrámy.

Nepříliš rozsáhlý dvoustránkový úvod předložené práce se vyznačuje poměrně širokým záběrem, což sice odpovídá jejímu tematickému zaměření, současně to však vede k jisté povrchnosti. Kapitola tak čtenáři poskytuje solidní informace o kontextu studovaných otázek, stěží však může být vyčerpávajícím podkladem pro diskusi. Některé zkratkovité formulace jsou poněkud bizarní. Na s. 3 ř. 2 stojí: „Na velkých a středních krovkách samců b. hnědého jsem zaznamenal poměrně velkou variabilitu zbarvení v rozsahu bílého v poměru k černému. Hledal jsem proto parametr hnízdní biologie, který by mohl tento znak signalizovat.“ Ve skutečnosti autor nepřímě testoval, zda by znak mohl být signálem kvality samce. Zdá se také, že autor neodolal puzení pochlubit se již v úvodu vlastními výsledky. Na s. 2 ř. 1 alespoň uvádí bez jakékoliv citace: „Zdá se, že tento vztah platí i pro b. hnědého“, což implikuje, že se jedná o vlastní výsledek.

Kapitola metodika poskytuje většinu potřebných informací. Zvláště bych ocenil tabelární shrnutí použitých statistických postupů. Poněkud méně spokojen jsem s (ne)popisem zjišťování hnízdní úspěšnosti. Postrádám údaje o frekvenci kontrol nalezených hnízd i o způsobu určování příčin zjištěných ztrát. V této souvislosti mě poněkud překvapuje, že se autor nepokusil využít žádnou z progresivních metod pro stanovení intenzity predace.

Výsledky jsou doplněny bohatým souborem obrázků a tabulek, což by mělo zabezpečit srozumitelnost a čtivost celé kapitoly. Bohužel tomu tak je jen částečně. Na vině je řada formulačních nepřesností v textu a neúplných popisků příloh. Uvedu jen dvě největší zlotřilosti. Z popisku obrázku 10. (ani z textu) není jasné, co jsou samples, co species a co environmentální proměnné. Na s. 11 ř. 13 stojí, že: „Nabídka posedů (pokryvnost stromů a keřů) se mezi studijními plochami nelišila.“ Studijní plochy jsou ovšem Ralsko a Bakov, zatímco z kontextu (žádné jiné vegetační parametry lokalit autor nesrovnává) vyplývá spíše, že autor srovnává obsazená a kontrolní teritoria. Rovněž by bylo by žádoucí vyhnout se prvkům magie, které se projevují například v tom, že autor zkoumal vliv velikosti hnízdních teritorií a vegetačních parametrů na rozsah bílého zbarvení krovek. Rozumnější by asi bylo předpokládat opačnou kauzalitu. Také mě vrtá hlavou kam zmizela dvě hnízda v prvním odstavci na s. 18. (29 v prvním řádku x 31 v pátém řádku). Přes uvedené výhrady lze veškeré výsledky rozklíčovat a mohu konstatovat, že se autor pokusil ze získaného materiálu vytěžit vše, co bylo v jeho silách. Osobně považuji za nejzajímavější poznatky týkající se hnízdní úspěšnosti (ekologickou past mraveniště, vliv využití posedů a snad i ty bílé krovky), jejich věrohodnost bohužel limituje počet sledovaných hnízd.

Pojetí diskuse odpovídá pojetí práce. Autor se soustředuje na konfrontaci s jinými bramborníčkářskými studiemi, do širšího kontextu se pouští jen v omezené míře. Očekával jsem ale podrobnější (to jest o čísla se opírající) srovnání s diplomovou prací kolegy Pudila. Není přece možné, aby v tak tlustém spise nebyly nějaké konkrétní údaje.

Vedle výše uvedených připomínek jsem si připravil několik otázek, na něž bych rád slyšel odpověď:

1. Jakou nevýhodu může přinášet bramborníčkově ale i dalším pěvcím druhům (polo)otevřených biotopů teritorium s větším zastoupením keřů?
2. Jak autor určoval příčiny zjištěných hnízdních ztrát?
3. Proč autor použil v analýzách MCP a ne realističtější PKD?
4. Nezdá se, že by rozsah bílého zbarvení krovek signalizoval kvalitu samce, co by tedy mohlo být zdrojem jeho variability?
5. Jaké by mohly být proximální příčiny vztahu mezi úspěšností a využitím posedů, popřípadě i zbarvením krovek?
6. Napadá mě jednoduché vysvětlení vztahu mezi vahou samce a úspěšností. Vychází z toho, že se samec podílí na krmení. Co mám asi na mysli?
7. Kolísání velikosti teritorií mezi roky je opravdu záhadné. Podíval se autor na chod počasí v jednotlivých letech?

Přes výše uvedené připomínky hodnotím diplomovou práci Kryštofa Chmele jednoznačně kladně a nepochybuji o její úspěšné obhajobě. S konečným hodnocením však vyčkám na její průběh.

Č.B. 17.1. 2012

Roman Fuchs

Oponentský posudek na diplomovou práci Kryštofa Chmela: Hnízdní ekologie bramborníčka hnědého (*Saxicola rubetra*)

Stručná diplomová práce Kryštofa Chmela si klade za cíl vyhodnotit vybrané faktory prostředí a biometrických parametrů na hnízdní úspěšnost bramborníčka hnědého. Přináší některé zajímavé poznatky o základní biologii druhu z našeho území i o preferenci prostředí. *Musím vyzdvihnout, že student věnoval terénnímu výzkumu 4 hnízdní sezóny a nasbíral velmi slušný materiál. Pochytil 77 jedinců cílového druhu a našel celkem 32 hnízd. Každý, kdo má zkušenosti s ptáky hnízdícími v otevřeném terénu (lindušky, skřivani, bramborníčky) ví, že to není žádná legrace. A nyní k hodnocení samotné práce.*

Pakliže mám hodnotit kvalitu jednotlivých kapitol dle jejich pořadí, musím začít dle mého názoru nezvládnutým úvodem. Těžko říci, co bylo tím hlavním důvodem nezdaru při sepisování kapitoly. Mám na to tři hypotézy. 1. Kapitola vznikala nakonec a nezbyl čas. 2. Autor nezvládá práci s literaturou a jednoduše rezignoval. 3. Množství tezí, které ve své práci autor testoval, vytváří příliš široký okruh témat a uvedení do jejich problematiky by vyžadovalo hodně času (především k nalezení a vytřídění nejpodstatnější literatury) a dovedností pro stručné a výstižné psaní.

Na každý pád, úvod je neúnosně stručný a ani zdaleka nepostihuje danou problematiku – jak obecnou, tak týkající se biologie a ekologie druhu. Cíle jsou formulovány příliš obecně, slušelo by se vytknout alespoň nějaké predikce či hypotézy. Současné poznatky o ekologii druhu i obecné znalosti o faktorech ovlivňujících hnízdní úspěšnost drobných pěvců dávají poměrně jasné možnosti predikce. U vegetační preference by se slušelo specifikovat, zda se bude jednat o výšku či hustotu vegetace, její strukturní bohatost, přítomnost ovsávek apod. U druhé otázky chybí jakékoliv zpřesnění faktorů ovlivňujících velikost teritoria. Ty mohou být velmi rozmanité a pochybuji o tom, že byly studovány všechny. To ještě ve větší míře platí pro faktory ovlivňující hnízdní úspěšnost. Možných faktorů jsou spíše desítky. Slušelo by se v práci ozřejmit výběr těch, které autor považuje za nejdůležitější a rovněž vyslovit konkrétnější předpoklady. Podtrženo sečteno, úvod práce včetně formulovaných cílů považuji za obrovskou slabinu práce.

Metodiku lze označit za rozumně zpracovanou. Nutno však podotknout, že práce nebyla příliš metodicky náročná. Považuji za vhodné čtenáři přiblížit charakter studijních ploch včetně rozdílů mezi nimi. Chybí popis znaků, dle kterých byl určován věk bramborníčků, není specifikováno, do jakých kategorií byl věk určován. Při studiu dobře zpracované tabulky 1 čtenáře ještě více udiví absolutní rezignace na formulaci studovaných problémů v úvodu práce. Jak si má čtenář například vysvětlit spojitost umístění hnízda u mraveniště s jeho hnízdní úspěšností?

Za poměrně zdařilou pak považuji kapitolu výsledky. Text má rozumnou hierarchii témat i testovaných vztahů, umožňuje čtenáři rychlou orientaci a uspořádání myšlenek. Vytknout bych snad mohl nízkou kvalitu defaultových grafů. Je samozřejmě škoda, že výsledky neobsahují více zajímavých či překvapivých zjištění. To lze autorovi práce ovšem jen stěží vytýkat. Bohužel se tento fakt podepsal i na způsobu vedení diskuse, kdy si autor často neví s výsledky rady a uchyluje se ke krátkým povzdechům, že se k problematice nemůže vyjádřit. Těžko říci, zda se k tomu v dané situaci mohl postavit jinak. Rozhodně mu lze ovšem vytknout, že pokud pro diskusi jednotlivých problémů vybírá práce zaměřené na studium jiných ptačích druhů než je bramborníček hnědý, činí tak v podstatě náhodně. Opakují se tak chyby z úvodu. *Poněkud mě překvapuje, že více nepracuje se souhrnnými ornitologickými monografiemi jako je Cramp: The Birds of Western Palearctic, Glutz von Blotzheim: Handbuch der Vögel Mitteleuropas, monografie Neue Brehm Bücherei. Stejně tak mě trochu mrzí, že autor cituje 30 let staré vydání Fauny ČR, když předloni vyšlo nové vydání. Kapitoly o malých drozdech, včetně bramborníčků, jsem tam psal já:-) Závěr práce je pak spíše abstraktem výsledků, chybí interpretace a obecnější shrnutí.*

Celkové hodnocení:

Domnívám se, že diplomovou práci Kryštofa Chmela lze doporučit k obhajobě. Musím však zmínit můj celkový dojem, že práce má poměrně dost slabin, působí nepřesvědčivým dojmem, nepřináší mnoho originálních zjištění.

1. Proč nebyla měřena velikost skvrny, pouze počet krovek s přítomností bílé skvrny?
2. Proč jste pro hodnocení zpevní aktivity na jednotlivých posedech nehodnotil prosté procentuální zastoupení jednotlivých typů posedů využitých pro přednes zpěvu (tedy dohromady 100 % pro všechny poseady)?
3. Jeden z nejvýznamnějších výsledků, tedy že bramborníci upřednostňují nižší porosty s větší průhledností vegetace, v podstatě postrádá interpretaci. Proč si bramborníci takové porosty vybírají?
4. Poměrně velkou část diskuse věnujete porovnáním hnízdních hustot bramborníčků v různých oblastech. Nezmiňujete ovšem jeden zásadní faktor, který má při hodnocení hnízdní hustoty zásadní význam. Zkusil byste vymyslet jaký? Napovím, že se jedná spíše o technickou podstatu výpočtu.

V Příbrami 20. ledna 2013

RNDr. Ondřej Sedláček, Ph.D.